

ISHLAB CHIQRISH VA ISTE'MOL CHIQUINDILARI DAVLAT KADASTRINING BUGUNGI FAOLIYATI

Bazarbayeva Go'zal Rustam qizi

“TIQXMMI” Milliy tadqiqot universitetining Qarshi irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti. Yer kadastrini va yerdan foydalanish yo'nalishi talabasi.

Annotatsiya: *Yer tuzish asoslari - nazariy fan bo'lib, unda yer tuzish fanining asosiy qoidalari ochib beriladi. Unda yer tuzishning uslubiy asoslari va umumiy nazariyalari, uning rivojlanish qonuniyatlari, yer tuzishning tarixiy tajribasining asosiy masalalari belgilab berilgan*

Kalit so'zlar: *Yer xo'jaligi to'g'risida, uzviy, sivilizatsiyali, tabiiy resurslarni, ob'yektlarining.*

Yer xalqning muhim boyligidir. Yer ishlab chiqarish vositasi sifatidagi ta'limot yer tuzish fanining asosidir. Odamlarning hayoti va ishlab chiqarishi uchun zarur bo'lgan moddiy sharoitlar orasida har qanday ishlab chiqarish jarayonining sharti va tabiiy asosi bo'lgan yer alohida o'rin egallaydi. Tarixiy jihatdan yer tabiatning bir qismi sifatida paydo bo'lgan, u oxir-oqibat tirik organizmlar yashaydigan er yuzasi, uning tizimini tashkil etuvchi atrofdagi okeanlar va havo bo'shlig'i. Qishloq xo'jaligida yer nafaqat universal ishlab chiqarish vositasi va hududiy (fazoviy) asos bo'libgina qolmay, balki yana 2 ta muhim vazifani bajaradi: inson harakat qiladigan mehnat ob'yekti va inson o'simliklarni yetishtiruvchi mehnat quroli. Shu munosabat bilan yer qishloq xo'jaligida asosiy ishlab chiqarish vositasi bo'lib, u qishloq xo'jaligi mahsulotlarini shakllantirishda ishtirok etuvchi faol ishlab chiqarish omilidir. Yer jamiyatning bebaho va almashtirib bo'lmaydigan boyligidir. U asosiy tabiiy boylik, odamlarning hayoti va faoliyatining moddiy shart-sharoitlari, xalq xo'jaligining barcha tarmoqlarini joylashtirish va rivojlantirishning asosi, qishloq xo'jaligida asosiy ishlab chiqarish vositasi va oziq-ovqatning asosiy manbai hisoblanadi. Binobarin, yerdan oqilona foydalanishni tashkil etish xalqning yashashi va farovonligi oshishining eng muhim shartidir. Ko'pgina janubiy hududlarda cho'llanish jarayoni davom etmoqda. Jamiyat oldida murakkab vazifa turibdi: bir tomondan, yerdan qanday tartibda foydalanishni tashkil etish, bir tomondan, tuproq degradatsiyasi jarayonlarini to'xtatish, ularni qayta tiklash va yaxshilash, ikkinchi tomondan, oqilona tashkil etish orqali ishlab chiqarish samaradorligiga erishish. yerga egalik va yerdan foydalanish. U yerdan oqilona foydalanish va muhofaza qilishni tashkil etish, qulay iqtisodiy muhitni yaratish, tabiiy landshaftlarni yaxshilash va yer qonunchiligini hayotga tatbiq etishdan asosiy maqsad bo'lgan yer tuzish jarayonidagina hal etilishi mumkin. Keng ma'noda yer tuzish – bu mavjud ishlab chiqarish kuchlari va ishlab chiqarish munosabatlari ta'sirida yuzaga keladigan yer bilan uzviy bog'liq bo'lgan hudud va ishlab chiqarish vositalarini maqsadli tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy jarayonidir. Tor ma'noda bular

davlat, yer egalari va yerdan foydalanuvchilarning yerdan foydalanish va muhofaza qilishda tartibni tiklashga qaratilgan harakatlaridir. Hozirgi vaqtda Rossiyada er xo'jaligining roli mamlakatning o'tishi munosabati bilan sezilarli darajada oshdi bozor iqtisodiyoti yerni qayta taqsimlash jarayoni, yerga egalik qilishning xilma-xil shakllarining vujudga kelishi. Yuqoridagi qonunda yer tuzish deganda yerning holatini o'rganish, yerdan oqilona foydalanish va ularni muhofaza qilishni rejalashtirish va tashkil etish, yerda yer tuzish ob'yektlarining joylashishini tavsiflash va (yoki) chegaralarini belgilash, undan oqilona foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari tushuniladi. Har bir inson va butun insoniyat jamiyati ushbu murakkab tizimning bir qismidir. Ular faqat u bilan o'zaro ta'sirda mavjud bo'lishi mumkin. Inson hayot uchun zarur bo'lgan hamma narsani tabiiy muhitdan oladi: havo, suv, oziq-ovqat, kiyim-kechak va uy-joy uchun xom ashyo. Qolaversa, tabiiy-tarixiy jarayonda u nafaqat tabiatdan foydalanadi, balki unga ta'sir ko'rsatadi. yer hayot manbai bo'lib, uning ehtiyojlari uchun inson yer yuzalaridan, tuproq qoplamidan, o'rmonlardan, yer osti boyliklaridan, suv resurslaridan foydalanadi - bularning barchasi Yerning ishlab chiqarish quvvatlarining eng murakkab komplekslarini ifodalaydi. Insoniyat jamiyati tomonidan tabiiy resurslardan foydalanish alohida emas, balki murakkabdir. Yerning ishlab chiqarish vositalari va tabiiy sharoitlari uzviy bog'langan va hudud birligining umumiy tushunchasi asosida belgilanadi. Hududning birligi tabiiy resurslardan kompleks va samarali foydalanish imkonini beruvchi qulay va noqulay tabiiy sharoitlardan iborat. Tabiiy resurslar insoniyat mavjudligi uchun tabiiy sharoitlar yig'indisining bir qismidir. Yer har qanday faoliyatning tabiiy va asosiy asosidir. U moddiy holat, uning paydo bo'lishi, ishlab chiqarish muammolarini hal qilishda shaxs harakat qiladigan ob'ekt tomonidan amalga oshirilishining fazoviy asosi sifatida ishlaydi. Foydalanish jarayonida Yer turli xil tabiiy sohalarga tegishli tabiiy resurslarni hududiy jihatdan birlashtiradi. Har qanday insoniyat jamiyati farovonligining asosini moddiy ne'matlar ishlab chiqarish tashkil etadi. Bu nafaqat oziq-ovqat mahsulotlarini jismoniy iste'mol qilishning o'sishi, odamlarning uy-joy va boshqa turmush sharoitlarini yaxshilashning poydevori, balki jamiyatning madaniy, sivilizatsiyali rivojlanishining kafolati hamdir. Er mehnat predmeti - madaniy o'simliklarga ta'sir qilish orqali qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarishda mehnat quroli yoki vositasi sifatida foydalaniladi.

Xulosa: Yer qishloq xo'jaligida asosiy ishlab chiqarish vositasi sifatida. Yerning tuzilishini tahlil qilish. Qishloq xo'jaligi yerlaridan ularning tarkibini o'zgartirmagan holda intensiv foydalanish uchun sharoit yaratish. Qishloq xo'jaligi maydonini kengaytirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Avezbayev S., Volkov S.N. Yer tuzishni loyihalash. Darslik. T.: Yangi asr avlodi, 2002 – 784 b.
2. Avezbayev S., Volkov S.N. Yer tuzish iqtisodi. Darslik T.: Yangi asr avlodi, 2002 – 290 b.

3. Волков С.Н. Землеустройство. том 4. Экономико – математические методы и модели. Учебник. М.: Колос, 2001. -696 стр.

4. Волков С.Н. Землеустройство. том 6. Системы автоматизированного землеустроительного проектирования в землеустройстве. Учебник.М.: Колос,2002. – 328 стр.